

I

FUGA DIN EGIPT

„Țineți minte ziua aceasta în care ați ieșit din pământul Egiptului, din casa robiei, căci cu mână tare v-a scos pe voi Domnul de acolo. ... și te va duce Domnul Dumnezeuul tău în țara Canaanului...”

Ieșirea 13,3-5.

„Strigat-am cu toată inima mea către înduratul Dumnezeu și m-a auzit din iadul cel mai de jos și a scos din stricăciune viața mea.”

Canonul de pocăință.

„Fericit și sfânt este cel ce are parte de învierea cea dintâi. Peste aceștia moartea cea de-a doua nu are putere.”

Apocalipsa 20,6.

1. UN VIN MAI BUN...

Se înserase. Studenții refugiați se adunau, gălăgioși, în căminul studentesc care se afla la o mică distanță de statuia lui Pache Protopopescu din București. Unii, înveseliți de băutură, alții, entuziasmați de vreo aventură amoroasă, urcau cu toții la etaj ca să se odihnească după o zi de petreceri și de plimbări, prilejuite și oferite cu atâta dărnicie de acel septembrie 1940 care prevestea o toamnă lungă și frumoasă, molcomă și cu cer senin.

Întrând buluc pe ușă, studenții teologi și agronomi din Chișinău au dat de mine tocmai când îmi făceam bagajul, pregătindu-mă pentru un drum lung.

– Ce faci, Victore? Pleci undeva? mă întrebă unul dintre colegi.

– Da, plec, i-am răspuns binevoitor și cu zâmbetul pe buze, deși în sufletul meu se dădea o luptă teribilă între omul vechi și cel nou care abia se înfiripase.

– Pleci în concediu sau ne părăsești de tot? mă întrebă altul.

– De tot!...

– Și nu te mai întorci pe la noi? Pleci pentru totdeauna?

– Nu mă mai întorc. Plec pentru totdeauna, i-am răspuns, rămânând mereu surâzător.

– Dar ce-ai făcut cu serviciul de la Minister?

– Am demisionat.

– Măi, să știi că Nichifor Crainic i-a găsit lui Victor un serviciu mai bun în regiunile petrolifere, pe la Câmpina, unde e Hăbășescu, își dădu cu părerea un altul.

– Ba nu, mă, – interveni un student care tăcuse până atunci – pariez că Victor a adulmecat un vin mai bun, undeva prin podgoriile țării.

Eu făceam haz împreună cu colegii, dar nu le spuneam unde merg. Mi-am umplut valiza cu cărți nemțești și franțuzești, mi-am luat trenciul, mi-am îndesat pălăria pe cap și, luându-mi rămas bun de la prietenii mei, am pornit la drum.

Dar colegii nu m-au lăsat să plec singur. M-au petrecut până la tramvai, insistând și rugându-mă mereu să spun unde mă duc. Erau curioși din cale-afară. Eu însă mă descotoroseam cu câte o glumă și pășeam tot înainte.

Ajuns în stație, m-am urcat în tramvai și – în momentul când tramvaiul își mișcase roțile – Nicolae Grosu, colegul cel mai gălăgios, care era în fruntea grupului, strigă tare:

– Spune, mă Victore, unde te duci?

– La mănăstire, i-am răspuns tot atât de tare și apăsător.

La auzul acestor cuvinte, colegii au rămas conșternați. Pe fețele lor se zugrăviseră spaima. Iar Grosu, făcând cunoscutul semn de țicneală la tâmpla dreaptă, strigă în urma mea:

– Mă... tu nu ești?!...

Acesta a fost ultimul cuvânt cu care m-am despărțit de colegii mei, de trecutul meu și de păcatele tinereții mele zbuciumate.

Prietenii și colegii mei nu cunoșteau, desigur, nimic din lupta mea lăuntrică. Și chiar dacă le-aș fi spus-o, ei nu m-ar fi înțeles. Pentru toți colegii, eu eram un băiat de viață, simpatic și glumeț, căruia îi plăceau petrecerile. Nici nu mă porecleau altfel decât cu epitetele legate de Bacchus. Hăbășescu, care era un bun caricaturist, mă desenase într-o zi pe tablă, călare pe butoi și cu furtunul la gură. Când băieții se duceau la serate și chefuri, mă luau neapărat și pe mine ca să-i înveselesc, să spun glume și să râd. Fetele

îmi turnau vin în pahar, știind prea bine că, dacă mai beau un pic, îmi desfac îndată sacul glumelor, încep să cânt și să dansez, revărsând veselia peste toți cei din jur.

Și acum, auzind din gura mea că plec la mănăstire, că vreau să mă călugăresc, asta – fără nici o îndoială – nu putea fi decât vorba unui smintit.

De fapt, colegul care mi-a spus *că am* adulmecat un vin mai bun a avut dreptate. Eu nu eram niciodată mulțumit de vinul pe care îl sorbeam la petreceri, nici de fetele cu care dansam, nici de mine însumi. A doua zi eram mahmur mai mult din cauza muștrărilor de conștiință. Mi-era scârbă de mine însumi. Adulmecasem, într-adevăr, un vin mai bun și acum pornisem în căutarea lui...

2. SPRE LUMINA DE SUS

Ajuns în Gara de Nord, mi-am scos un bilet pentru Râmnicu-Vâlcea și, la ora douăzeci și trei, m-am urcat în tren.

Când am făcut acest pas, mi-am dat seama până în cele mai mici amănunte de înfricoșătoarea luptă ce-mi stătea înaintea. Aveam mereu sentimentul omului care se aruncă cu capul în jos într-o prăpastie întunecoasă și fără fund, cu o singură speranță totuși: că acolo – jos de tot – voi fi prins în plasa Domnului Iisus, așa cum, prin circurile marilor orașe, cei ce fac exhibiții la mari înălțimi, când se prăbușesc, cad într-o plasă care îi salvează de la moarte sau fracturi grave.

Dar această speranță uneori se risipea. O spulbera vântul deznădejdiei. Atunci mi se părea că nu mai nimeresc în plasă, ci cad alături și mă zdrobesc. Și, cu toate acestea, chiar când năvăleau asemenea gânduri negre, nu aveam

decât un singur drum de ales: înainte. Nimic și nimeni nu mă mai putea reține în lumea păcatelor din care voiam să scap, chiar cu prețul vieții.

Urganul lăuntric îmi răscolea sufletul până în străfundurile lui cele mai tănuite. Deși pasagerii de lângă mine adormiseră, eu – departe de a ațipi măcar – eram treaz și vioi ca după un somn bun. Pentru mine, zgomotul ritmic și înfundat al roților de tren nu-mi servea drept cântec de leagăn, ci mai degrabă drept un depănător al unui lung fir de amintiri care îmi treceau prin fața ochilor mei lăuntrici precum un film.

În satul în care am copilărit, am văzut odată un prunc în brațele mamei. Copilul nu dormea, nici nu plângea. Era liniștit. Iar ochisorii lui larg deschiși urmăreau necurmat lumina lămpii. Ori încotro l-ar fi întors mama sa, în orice poziție s-ar fi aflat, pruncușorul își întorcea ochii candidi numai spre lumina lămpii.

O lumină invizibilă mi-a atras privirile încă din copilărie. Cu toate că nu eram conștient de acest lucru, ochii mei sufletești nu se opreau în ungherele întunecoase ale vieții, ci urmăreau – fără să-mi dau seama – o lumină care venea de sus și care nu era din lumea aceasta. Astfel, simțeam o mare bucurie când mă duceam la biserică, iar noaptea Învierii – cu lumânări aprinse, cu fețe vesele, cu lume multă – mi-a rămas întipărită în suflet pentru toată viața. Chiar de m-ar fi ținut cineva cu forța, aș fi făcut tot ce mi-ar fi stat în putință și m-aș fi dus la biserică să aud cum zice preotul, cu crucea și cu lumânarea în mână: „Hristos a-nviat!” și cum credincioșii răspund într-un glas „Adevărat c-a-nviat!”

În satul meu – de Paști – copiii trăgeau clopotele întruna, cât era ziua de mare, iar odată cu undele sonore,

simțeam în sufletul meu de copil cum „Duhul Sfânt prin aer zboară”. De ziua Învierii, și chiar în ziua de duminică, mi se părea că cerul e mai senin, iarba mai verde, bucuria mai mare, – în jurul meu era numai frumusețe și fericire.

Dar pe mine nu mă atrăgea numai frumosul; în aceeași măsură mă captivau binele și adevărul. Aveam o nesfârșită milă pentru cei suferinzi. Îmi plăcea să alin durerile altora, iar când învățătorul m-a întrebat în clasă ce vreau să fiu când voi fi mare, i-am răspuns: „doctor!”. Pe atunci, micuț fiind, nu știam că sunt multe dureri și răni sufletești, nu știam că pot fi tot atât de bine și un doctor al sufletelor.

Când mama mă trimitea la băcănie, îmi spunea uneori:

– Bagă de seamă, dacă te-o întreba lipovanca de mine să-i spui că nu-s acasă, auzi tu? mă dăscălea mama, pentru că aveam datorii neachitate. Eu însă, fără să vreau și fără să-i fac mamei în ciudă, spuneam adevărul într-un mod cu totul spontan; iar mama, fără să se supere, râdea și făcea haz pe seama mea pentru că nu puteam minți.

La școală, adică la seminar, aceeași Lumină cerească îmi atrăgea privirile. Am citit multe romane, dar niciodată nu mi-au plăcut scrierile pornografice. Înainte de a citi un roman, îi întrebam pe colegii care îl cunoșteau, ca să aflu ce conținut are. Citeam apoi recenziile de prin revistele literare și numai după aceea mă apucam să citesc romanul. Iar când citeam vreun roman cu un conținut moral, înălțător, în care eroii luptau pentru idei superioare și, mai ales, pentru idealuri creștine, mi se părea că nu mai sunt pe pământ. Într-o vacanță de Crăciun, citeam pe nerăsuflăte „Crimă și pedeapsă” de Dostoievski. Eram cu totul absorbit de lectură. În asemenea cazuri, fratele mai mare îmi zicea:

– Mai lasă, Victore, cititul că ai să mori!

– Ce bine ar fi să mor, răspundeam entuziasmat – ca să trec în lumea frumoasă de dincolo!

– I-auzi, mamă, zicea fratele pe jumătate râzând, pe jumătate alarmat – Victor zice că vrea să moară.

Dar mama – bună și înțelegătoare ca întotdeauna – se uita la mine cu simpatie. Semănam leit cu ea, motiv pentru care își exprimase dorința ca la bătrânețe să se retragă la mine, ca să moară în brațele mele.

3. UN REAZEM LĂUNTRIC

În romanul „Plecat fără adresă”, Cezar Petrescu descrie un tânăr care moștenise puternice înclinări spre beție și desfrâu de la tatăl său. Ajuns student, tânărul se hotărî să se lupte pe viață și pe moarte cu aceste două patimi. Cât i-a stat în putință, eroul lui Cezar Petrescu a evitat băutura și a ocolit femeile. Dar într-o zi, a intrat în camera lui o studentă ca să împrumute un curs. A mai venit o dată ca să studieze împreună. Apoi, împrietenindu-se, tânărul n-a mai putut rezista poftelor trupești. A căzut în păcatul desfrânării și, în cele din urmă, s-a sinucis. I-a lipsit, scrie Cezar Petrescu – reazemul lăuntric.

Mă apuca groaza când mă gândeam că s-ar putea să am același sfârșit, că aș putea să cad alături de plasă. Îmi rămăsese ultima nădejde: harul și ajutorul lui Dumnezeu pe care nu l-a cerut eroul lui Cezar Petrescu. Căci el nu s-a rugat, nu s-a împărtășit pentru ca Sângele Domnului Iisus să-i regenereze sângele putred transmis printr-o nenorocită ereditate.

Tânărul din „Plecat fără adresă” nu s-a bizuit decât pe propriile sale puteri, a plecat fără adresă pe un drum necunoscut, și de aceea s-a prăbușit. Eu însă alergam în

goana trenului mânat de nădejdea că-mi voi găsi reazemul de care aveam nevoie. Fugeam așa cum fugea Moise, în fruntea israelienilor, spre Marea Roșie. Faraon, cu oastea lui, îl ajungea din urmă, Marea Roșie era de netrecut, dar – în ciuda tuturor potrivnicilor – nădejdea în Domnul l-a salvat. „Același Dumnezeu mă va salva și pe mine”, mă gândeam și mă întăream în întunericul vagonului, al nopții și al vieții.

Deși crescut într-o familie de preot, n-am avut parte de o educație în spirit creștin. Când îi auzeam pe alți copii evocând cu drag atmosfera de evlavie, de pace, de cumpătare și de dragoste cu adevărat creștinească din familiile lor, mi se părea că e vorba de o lume din povești.

Criticii afirmă că tragedia din „Frații Karamazov” este tragedia pe care a trăit-o însuși Dostoievski în casa părintească. Feodor Karamazov, tatăl fraților Karamazovi, a fost omorât – cu intenția și cu fapta – de înșiși fiii lui, iar tatăl lui Dostoievski a fost atât de rău încât a fost linșat de țărani pe câmp. Stările de revoltă prin care trec Ivan Karamazov, Mitea și Smerdeakov, împotriva unui tată bețiv și desfrânat, nu sunt decât stările de revoltă ale autorului însuși împotriva propriului său tată. Avocatul lui Mitea Karamazov a subliniat, pe bună dreptate, că nu numai copiii au anumite datorii față de părinți, ci și părinții au anumite datorii față de copii. Dacă tânărul din „Plecăt fără adresă” s-a sinucis, vinovatul nu este numai el, ci și tatăl său care i-a lăsat drept moștenire un sânge infectat de păcat, pe care fiul, în ciuda eroice sale lupte, nu l-a putut birui. Eu însă, de-aș fi avut putere, aș fi strigat – ca și Dostoievski – ca să mă audă toți părinții din lume că raiul copilăriei nu trebuie pângărit cu faptele lor imorale.

Îmi dădeam prea bine seama că am de luptat nu numai cu mine însumi, ci și cu părinții și bunicii mei. Dar când

mă gândeam că e posibil să cad și eu înfrânt, atunci iarăși mă apuca deznădejdea.

Propriu-zis, nu-i osândeam pe părinții mei, însă voiam parcă să-i opresc – măcar cât de cât – pe alți părinți să nu facă ce-au făcut părinții mei. Voiam să-i conving pe părinți să aibă milă de acele suflete nevinovate și fragede în care primele impresii, bune sau rele, se imprimă ca pecetea pe ceară.

Cu ani în urmă, un student teolog, bolnav de tuberculoză, se afla într-o sală de așteptare din clădirea unui dispensar unde se făceau injecții cu tuberculină. Printre cei prezenți era un tânăr care își blestema părinții, zicând că, dacă ei au știut că sunt tuberculoși, de ce s-au mai căsătorit ca să-și nenorocească și copiii. Auzind aceste cuvinte, studentul teolog s-a hotărât să nu se mai căsătorească. Mai târziu, a îmbrățișat viața monahală, devenind apoi episcopul Chesarie Păunescu.

Înainte de a-și da sfârșitul, Preasfințitul Chesarie Păunescu mi-a povestit că avea un bunic, moș Păun, care era desfrânat din cale-afară. Umpluse satul cu copii din flori.

– Norocul meu, îmi spunea bunul Vlădică – e că nu semănăm cu moș Păun, ci cu celălalt bunic pe care îl chema moș Gheorghe. Am constatat acest lucru de când eram copil. Căci, mergând odată pe ulițele satului m-a întâlnit un om care, uitându-se lung la mine, m-a întrebat: – „Mă, tu nu ești nepotul lui moș Gheorghe?”. M-a ghicit după trăsăturile feței că sunt nepotul acestui bunic care era foarte înțelept și cumpătat.

– Preasfințite, l-am întrebat atunci pe părintele meu duhovnicesc, – dar ce-ați fi făcut dacă i-ați fi semănat lui moș Păun și i-ați fi moștenit năravurile?

– Cred că nici nu mă făceam călugăr, zâmbi octogenarul episcop.

– Eu însă am moștenit asemenea năravuri și totuși am îndrăznit să mă călugăresc...

Desigur, eu nu mi-am blestemat părinții ca tânărul tuberculos, dar nici n-am renunțat la calea monahală. Nu m-am gândit la răzbunare ca Hamlet, ci am fost înțelegător mai ales cu mama, care s-a luptat cu ea însăși și, mai târziu, și-a schimbat viața printr-o profundă pocăință.

Cei mai mulți părinți își închipuie că bieții lor copii nu văd și nu înțeleg nimic. Dar Dostoievski, ca unul ce a fost victima acestor moșteniri nefaste, spune: „nu ascundeți de copii nimic, căci ei știu totul!”. Și așa este. Părinții trebuie să înțeleagă că cinstea ce li se cuvine din partea copiilor nu vine numai din simplul fapt că i-au născut și că îi cresc. Dacă ar fi numai pentru atât, mai multă cinste li s-ar cuveni animalelor – mame care nu-și aruncă puii nici înainte, nici după naștere. Ba îi cresc și îi apără uneori cu mai mult sacrificiu decât oamenii. Dar ceea ce nu pot oferi animalele este educația morală, educația duhovnicească, îndrumarea pe calea mântuirii sufletului pe care părinții sunt obligați s-o dea copiilor ca să-i scape de prăpastia păcatului...

...O lumină puternică năvăli pe fereastra vagonului, întrerupându-mi meditațiile. Îmi aruncaî privirea afară: era gara Pitești.

4. MEFISTOFEL – BINEFĂCĂTOR

Când roțile vagonului se mișcă, continuându-și drumul de fier, mi-am înnodat firul amintirilor și al meditațiilor.